ب) اشتراک افق در منظر آیت‌الله سیستانی؛ دخالت طول و عرض جغرافیایی در رؤیت پذیری

(16:39)

خب در اسئلة [حول رؤیة الهلال، مطلبی] فرموده اند که باید نکته‌ای را تذکر بدهم. حاج آقای سیستانی قبلاً همین حرف مشهور را داشتند -نه حرف استادشان- و به این تتمه هم تصریح داشتند؛ همان حرف مشهور که می‌گفتند «الرویة فی البلاد المشرقیة یکفی للبلاد المغربیة»؛ چون از تحت‌الشعاع بیرون آمده، وقتی بیرون آمده چه مشکلی هست؟! بعد به یک چیزی برخورد کردند و فتوایشان عوض شد. یک اضافه‌ای زدند؛ آن اضافه مهم است. این گام دوم اشتراک افق است. می‌فرمایند: با اینکه هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده، و در بلد شرقی هم دیدند اما باز ممکن است یک بلد غربی باشد که دیده نشود. چون عرض جغرافیایی بلد غربی طوری است که ارتفاع هلال از افق به قدری پایین است که اصلاً در آن جا هلال را نمی‌بینند؛ حتی با تلسکوپ. مثلاً غروب مسکو یک ساعت و نیم قبل از ما است. حالا در مثال ایشان به قم می‌آیی‌م که در وقت غروب هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده ساعت پنج و نیم و آن را دیدیم. اما غروب لندن متأخر از ما است. خیلی هم متأخر است. نه اینکه غروب آنها زودتر باشد. غروبشان بعد از ما است. چون غروبشان بعد از ما است، مثلاً فرض بگیری ساعت هفت شب ِما آن جا دارد غروب می‌کند؛ ما [ساعت] پنج و نیم هلال را دیدیم؛ ساعت هفت شب ِما که آن جا دارد غروب می‌کند، هلال دارند یا ندارند؟ هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده، ما که دو ساعت قبلش دیدیم. هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده اما چون عرض جغرافیایی آنها خیلی شمالی است، ارتفاع هلال اندازه‌ای نیست که آن را ببینند ولو با تلسکوپ. و لذا فتوای ایشان عوض شد و فرمودند عرض جغرافیایی هم دخیل است. ولو در شرق دیدید، اما چون عرض لندن بالا است ولو غروبش بعد از ما است، درعین‌حال کافی نیست. امشب شب اول ماه برای لندن نیست، چون در آن جا نمی‌بینند. حالا تلسکوپ را که قبول ندارند. من می‌خواهم عرض کنم حتی با تلسکوپ هم دیده نمی‌شود.

شاگرد: چون ارتفاع هلال پایین است.

استاد: بله، ایشان هم می‌گویند باید هلال را ببینیم؛ میقات ناس است و مردم آن بلد باید ببینند. اینها نمی‌بینند؛ ممکن است اصلاً با تلسکوپ هم نبینند. بگویید خب از تحت‌الشعاع بیرون آمده! می‌گویند ما این حرفها سرمان نمی‌شود که بیرون آمده یا نیامده، آن ملاک اوّلی بود. خودشان هم می‌گویند که فتوای ما سالها همین بود. یعنی چون به این نظر داشتیم که وقتی در شرق هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده، می‌گفتیم برای غرب هم کافی است. اما الآن می‌گوییم صرف اهلال ِهلال که می‌زان نشد، باید در بلد ببینند؛ به‌خاطر میقات در مبنای خودشان

می‌گوینـد پس با اینکه علم داریم در وقت غروب لندن هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده و در شرق لندن، دو ساعت قبلش هم دیده‌اند ولی چون امکانیت رویت هلال در افق لندن نیست، کافی نیست. این تغییری فتوای ایشان بود.

شاگرد: دقیقاً مثل همین ماه است.

استاد: نه. اصلاً برای این مطرح کردم که هلال دیشب و پریشب چیز سومی است.

جلوتر عرض کرده بودم، صاحب هیوایات فقهیه در کتابشان استدراک آورده بودند؛ وقتی برای ایشان در اسئلة تغییری فتوا آمد، در صدد آمدند تا با مراسله حل کنند، جواب بدهند و نگذارند این فتوای جدید بماسد. حتی در سؤال و جوابی که در سایتشان آمده، طرف می‌گوید: خب دراین‌صورت گاهی تفاوت در کره زمین به سه روز می‌رسد! می‌گویند: معلوم نیست برسد اما اگر هم رسید ثم ماذا؟! بشود! وقتی نوعی شد، در کره زمین سه تا اول ماه داریم؛ مشکلی ندارید.

شاگرد: در روایت دارد «اذا رایتم الهلال فصوموا»، لذا به دقائق علمی نیازی نیست. درآن زمان که تلسکوپ نبوده. موضوع دیدن است؛ اگر دیدی روزه بگیر و اگر ندیدی نگیر.

استاد: البته راجع به اینکه روایات «صم للرویه» موضوعیت دارد یا نه، امروز دیدم که جلسه دویست و شصت و پنجم است. دویست و شصت و پنج جلسه راجع به رؤیت هلال بحث کردیم. بخشی از این جلسات راجع به این بحث شد که «صم للرویه» استصحاب است یا موضوعیت است. مفصل کلمات علماء را بحث کردیم. اینجا خیلی مهم بود. این جلسه دویست و شصت و پنجم خلاصه همه مباحث ما است. اگر این هایی که امروز عرض می‌کنم در ذهنتان واضح نشود، آن چه که مقصود من از این مباحثه بوده را نرسیده ایم. لذا دیدم که هم مناسبت ماه دیشب است و هم بحث علمی را پیش می‌برد و هم خلاصه همه آن بحث‌ها است.

شاگرد۲: بالأخره محصل فتوای آیت‌الله سیستانی چه شد؟ اتحاد افق را به چه بیانی شرح کرده‌اند؟

استاد: ایشان می‌گویند باید طوری باشد که وقت غروب این بلد، هلال داشته باشیم. هلال قابل رؤیت، نه هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده. هلال قابل رؤیت در این بلد داشته باشیم و ببینند. خب اشتراک افق یعنی چه؟ یعنی برای هر شهر دیگری هم که مثل ما در این لحظه غروب، هلال قابل رؤیت مثل ما دارند ثابت است.

شاگرد: پس اشتراک افق چه کاره است؟

استاد: ایشان شرط می‌دانند.

شاگرد: اگر باز امکان رؤیت با چشم عادی باشد، این امکانش به چه صورت محقق می‌شود؟

شاگرد۲: مثلاً ابر باشد.

شاگرد: صرف وجودش ملاک است؟ یا ... .

استاد: نه، امکانیت. قبلاً بحث‌هایش شده است. می‌گویند حتی با اینکه بلد غربی است، اما حتی با تلسکوپ، هلال از تحت‌الشعاع بیرون آمده‌ای که در بالای شرقی دو ساعت قبل آن را دیده‌اند، اما در بلد غربی نمی‌توانند همین هلال را ببینند. چرا؟ چون عرض جغرافیایی زیاد است. ارتفاع هلال کم است.

شاگرد: اگر با تلسکوپ در بلد غربی دیده شد، مشکلی نیست؟

استاد: نه، ایشان می‌گویند اگر در لندن با تلسکوپ دیده شود باز ما قبول نداریم. بحث را باز می‌کنند. ایشان می‌گویند چون تلسکوپ را قبول نداریم، در قم که با چشم عادی دیدند، در لندن فقط با تلسکوپ می‌بینند، نزد ایشان باز مجزی نیست. ولی من می‌خواهم بگویم حتی فرض دارد که با تلسکوپ هم نبینند.

بازبینی #1
ایجاد شده 2 فوریه 2026 15:53:25 توسط ... .
به روزرسانی شده 2 فوریه 2026 15:55:11 توسط ... .